

Warszawa, dnia 21 marca 2011 r.

RPO-668206-VII-720.7/11/KM

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Izbie Wytrzeźwień w Tarnowie
(wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 4 marca 2011 r. do Izby Wytrzeźwień w Tarnowie, przy ul. Tuchowskiej 21 (zwanej dalej Izbą lub placówką), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji oraz pracownik Biura Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Katowicach.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób doprowadzonych do wytrzeźwienia, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem.

W ramach wizytacji:

- przeprowadzono rozmowy na temat funkcjonowania Izby z Dyrektorem Izby Wytrzeźwień w Tarnowie oraz innymi pracownikami pełniący mi dyżur w Izbie;
- przeprowadzono ogląd wszystkich pomieszczeń Izby;
- zapoznano się z nagraniem z monitoringu z zastosowania przymusu bezpośredniego.

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali Dyrektorowi Izby Wytrzeźwień w Tarnowie oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano Regulamin organizacyjny Izby Wyrzeźwień w Tarnowie, Zasady przyjmowania osób nietrzeźwych oraz zakresu ich obsługi i opieki w Izbie Wyrzeźwień w Tarnowie, sprawozdanie za 2010 rok, które Izba składa corocznie Ministrowi Zdrowia, Protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 11 marca 2010 r. przez Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Krakowie oraz dane statystyczne dotyczące osób przyjętych do wyrzeźwienia w roku 2010 oraz w 2011 do dnia wizytacji.

2. Charakterystyka Izby.

Izba Wyrzeźwień w Tarnowie jest jednostką użyteczności publicznej utworzoną w celu przyjmowania osób w stanie nietrzeźwości oraz sprawowania opieki nad tymi osobami do czasu ich wyrzeźwienia. Jak wyjaśnił Dyrektor placówki, w związku z brakiem kobiet wśród personelu, do Izby przyjmowani są do wyrzeźwienia wyłącznie mężczyźni z terenu miasta Tarnowa. W 2011 r. żadna z sąsiadujących gmin nie podpisała stosowanego porozumienia z placówką o świadczenie tego typu usług. Nadzór nad działalnością Izby sprawuje Prezydent Miasta Tarnowa.

Izba usytuowana jest w wolnostojącym, parterowym budynku, który przeznaczony jest wyłącznie na jej potrzeby.

Pojemność Izby wynosi obecnie 29 miejsc. Osoby nietrzeźwe umieszczane są w 6 salach. Zostały wyznaczone sale dla małoletnich, osób których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia albo zdrowia lub życia innych osób przebywających w Izbie oraz osób zaniedbanych pod względem higienicznym, głównie bezdomnych.

Pobyt pacjenta w Izbie jest rejestrowany za pomocą kamer.

Opieka nad przebywającymi w placówce osobami zorganizowana jest w systemie dwuzmianowym. W skład zmiany wchodzi dwóch opiekunów, depozytariusz pełniący funkcję kierownika zmiany oraz lekarz lub felczer.

Izba nie ma problemu z obsadą lekarską. Dyżur lekarski pełniony jest całodobowo. Przy przyjęciu do Izby każdemu pacjentowi wykonuje się badanie na zawartość alkoholu w organizmie za pomocą alkomatu.

Oplata za pobyt w placówce wynosi 250 zł. Jeżeli osoba umieszczona dysponuje gotówką, dokonuje się potrącenia należności za pobyt. Ściągalność opłat od pacjentów szacuje się na ok. 30%.

Izba nie zatrudnia psychologa ani terapeuty. W związku z tym cele określone w § 18 pkt 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w *sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego* (Dz. U. z 2004 r. Nr 20, poz. 192, ze zm.), zwanego dalej rozporządzeniem, są realizowane w ograniczonym zakresie. Jak wyjaśnił Dyrektor, w chwili obecnej profilaktyka przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu oraz jego skutkom, realizowana w Izbie, sprowadza się do udostępniania pacjentom odpowiednich ulotek informacyjnych. Jednakże w ocenie wizytujących, szereg czynności związanych ze zwolnieniem pacjenta z Izby powoduje, że zadania te mogą być pomijane lub realizowane przez pracowników nierzetelnie, w tzw. „pośpiechu”. Wskazane jest zatem nawiązanie współpracy z psychologiem/terapeutą, dysponującym pełną wiedzą w zakresie leczenia uzależnienia, którego praca skupiałaby się wyłącznie na przeprowadzaniu rozmów profilaktycznych i motywacyjnych z pacjentami Izby.

3. Ogląd Izby.

Sale dla osób zatrzymanych wyposażone zostały w jednakowy sposób. W każdej znajdują się łóżka z materacami pokrytymi tworzywem nieprzemakalnym i łatwo zmywalnym. Ściany pomieszczeń są czyste, bez uszkodzeń. W pokojach zamontowano uchylne okna. W dniu wizytacji temperatura pomieszczeń była właściwa.

W Izbie wyodrębniona została sześćosobowa sala, w której umieszcza się osoby zaniedbane pod względem higienicznym, tzw. izolatka higieniczna. Koce używane przez osoby w złym stanie higienicznym są dezynfekowane po każdorazowym użyciu. Jak ustalono, świadczenia sanitarno – higieniczne przy przyjęciu nie są udzielane większości pacjentom Izby. Według informacji uzyskanych od pracownika Izby, przed zwolnieniem informują oni zaniedbanego pod względem

higienicznym pacjenta o możliwości kąpieli, jednak propozycje te zwykle spotykają się z odmową. W opinii osób wizytujących lekarz Izby, w uzasadnionych przypadkach, powinien decydować o konieczności wykonania zabiegów higieniczno – sanitarnych przy przyjęciu pacjenta do Izby, o czym stanowi § 4.1 pkt 3 wymienionego wyżej rozporządzenia.

Pomieszczenie przeznaczone dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia, albo też zdrowia i życia innych osób przebywających w Izbie wyposażono w łóżka z pasami, służącymi do czasowego unieruchomienia pacjenta.

Każdy z pokoi wyposażony jest w przycisk instalacji przywoławczej, umożliwiający w razie potrzeby wezwanie pracownika Izby.

Na uwagę zasługuje dbałość personelu Izby o to, aby w każdej sali, na łóżkach znajdowały się: koc w poszewce oraz prześcieradło – co oznacza, że każdej osobie zatrzymanej, bez względu na jej stan higieniczny, zapewnione są właściwe warunki.

Izba Wytrzeźwień nie posiada sali dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Jednakże na jej wyposażeniu znajduje się wózek inwalidzki, który ułatwia obsługę pacjenta niepełnosprawnego.

Do dyspozycji osób doprowadzonych do wytrzeźwienia pozostaje łazienka wyposażona w prysznic i umywalkę oraz toaleta z dwoma kabinami w-c.

W Izbie wyodrębniony jest magazyn przeznaczony do przechowywania czystej i brudnej bielizny pościelowej, środków czyszczących i dezynfekujących. Ponadto, wydzielono w niej przebieralnię. Zorganizowana ona została w pomieszczeniu łączącym depozytornie z gabinetem lekarskim. Usytuowanie przebieralni w tym miejscu powoduje, iż pacjent widoczny dla wszystkich osób wchodzących w tym czasie do Izby i znajdujących się ambulatorium. Ponadto, zainstalowanie kamery w tym pomieszczeniu powoduje, że korzystający z niej pacjenci Izby nie mają zapewnionej intymności podczas ubierania.

Ambulatorium jest niewielkim, estetycznie urządzonej pokojem, w którym znajduje się kozetka i biurko. W obecnym stanie udzielanie świadczeń medycznych odbywa się w sposób nie zapewniający poszanowania intymności i godności osobistej pacjenta, gdyż ambulatorium mieści się w pomieszczeniu przejściowym, bez drzwi, w

ciągu komunikacyjnym „depozytornia – sala dla zatrzymanych”, między przebieralnią a korytarzem i pokojem socjalnym. Ponadto, pracownicy przechodzą przez nie „na skróty” przemieszczając się pomiędzy korytarzami a pokojem socjalnym i pokojem przyjęć. Sytuacja taka powoduje, że podczas udzielania świadczeń zdrowotnych pacjent narażony jest na obecność osób innych aniżeli niezbędny personel medyczny.

W trakcie pobytu w Izbie nietrzeźwi otrzymują do picia herbatę lub wodę.

Rzeczy wartościowe, które pacjent posiada przy sobie, są rejestrowane i przechowywane wraz z ubraniami w numerowanych szafkach znajdujących się w wydzielonym pomieszczeniu.

4. Analiza dokumentacji Izby.

Strukturę organizacyjną Izby reguluje Regulamin Organizacyjny Miejskiej Izby Wytrzeźwień w Tarnowie, zatwierdzony w dniu 7 września 2007 r. Po przeanalizowaniu jego treści stwierdzono, że powołano w nim nieobowiązujące już akty prawne. Podane w podstawie prawnej Regulaminu publikacje: ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 ze zm.), ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148 ze zm) oraz rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie gospodarki finansowej jednostek budżetowych, zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych oraz zasad i terminów rocznych rozliczeń i wpłat do budżetu (Dz. U. z 2005 r. Nr 23, poz. 190) są aktami archiwalnymi.

W punkcie 12 obowiązujących w Izbie „Zasad przyjmowania osób nietrzeźwych oraz zakres ich obsługi i opieki” stwierdzono *„Opiekunowie zmiany dopilnowują rozebrania się osoby nietrzeźwej. W razie odmowy rozebrania, rozbierają go stosując przymus fizyczny polegający na przytrzymaniu i obezwładnieniu co umożliwi rozebranie”*. Zapis ten jest niezgodny z informacją uzyskaną od Dyrektora placówki, który wyjaśnił wizytującym iż pacjenci Izby nie są obligatoryjnie rozbierani, zaś każdy z nich po uprzednim wyrażeniu zgody, na czas pobytu otrzymuje odzież zastępczą w postaci koszuli. Zaznaczyć przy tym należy, iż praktyka przymusowego, nieuzasadnionego rozbierania pacjentów Izby jest sprzeczna z wyrokiem

Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Strasburgu, który w wyroku w sprawie Wiktoro przeciwko Polsce z dnia 31 marca 2009 (skarga nr 14612/02) stwierdził, iż „o ile takie rewizje mogą być niezbędne w przypadkach, w których konieczne jest zapewnienie bezpieczeństwa w więzieniu, lub zapobieżenie chaosowi lub przestępstwom, muszą one odbywać się we właściwy sposób oraz być uzasadnione. Powinny się one odbywać w odpowiedni sposób z poszanowaniem godności osoby ludzkiej oraz w odpowiednim celu (Yankov p. Bułgarii, nr 39084/97, § 166-176, ETPCz 2003-XII (fragmenty); Wainwright p. Zjednoczonemu Królestwu, nr 12350/04, § 42, ETPCz 2006-...). Nawet pojedyncze przypadki rewizji osobistej zostały uznane za upokarzające traktowanie odnośnie sposobu, w który zostały dokonane, możliwości, że ich celem było upokorzenie i poniżenie oraz braku uzasadnienia (por. Valašinas p. Litwy, nr 44558/98, § 117, ETPCz 2001-VIII). Trybunał podnosi także, że gdy rozkaz rozebrania się w celu przeszukania nie jest w ustalony sposób powiązany z zachowaniem bezpieczeństwa, czy zapobieganiem przestępstwom i nieporządkowi, może dojść do naruszenia artykułu 3 Konwencji (Wainwright, op. cit., § 42; Wieser p. Austrii, nr 2293/03, § 40, 22 lutego 2007 roku, w którym skarżący został rozebrany przez funkcjonariuszy policji).

Izba nie posiada regulaminu przeznaczony dla osób w niej umieszczanych, co powoduje, że osoby te nie mają możliwości zapoznania się ze swoimi prawami i zasadami pobytu.

W ciągu ostatnich dwóch lat nie odnotowano żadnych wypadków nadzwyczajnych ani przypadków samoagresji.

Z danych statystycznych zawartych w sprawozdaniu składanym corocznie ministrowi zdrowia wynika, że w 2010 r. do Izby przyjęto 3.894 osób, w tym 31 małoletnich. W roku bieżącym, do dnia wizytacji, do Izby trafiło 613 mężczyzn, w tym 6 nieletnich.

W dniu 11 marca 2010 r. Małopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Krakowie przeprowadził kontrolę sanitarną w Izbie Wytrzeźwień, w wyniku której zalecił wymienić lampy na korytarzach, zakupić worki koloru czerwonego do przechowywania odpadów medycznych oraz odpowiednio oznakować pojemnik na odpady medyczne.

5. Wnioski.

Po dokonaniu oglądu pomieszczeń Izby, przeanalizowaniu dokumentacji zebranej podczas wizytacji oraz wysłuchaniu Dyrektora placówki stwierdzono, że w celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących osobom umieszczanym w Izbie należy:

1. zaprzestać praktyki przymusowego rozbierania pacjentów, która może prowadzić do ich poniżającego traktowania,
2. zapewnić pacjentom prawo do poszanowania intymności i godności osobistej w trakcie przebierania się oraz udzielanych świadczeń zdrowotnych poprzez wykonywanie ich w pomieszczeniach zamykanych, nieprzechodnych,
3. usunąć kamerę z pomieszczenia przebieralni,
4. nawiązać współpracę z psychologiem/terapeutą, który realizowałyby cele określone w § 18 pkt 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. *w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego* (Dz. U. z 2004 r. Nr 20, poz. 192, ze zm.),
5. udzielać osobom w stanie nietrzeźwości niezbędnych świadczeń higieniczno – sanitarnych,
6. sporządzić Regulamin Izby Wytrzeźwień w Tarnowie, przeznaczony dla osób w niej umieszczanych oraz zamieścić go w dostępnym i widocznym dla pacjentów miejscu,
7. uaktualnić Regulamin Organizacyjny Izby Wytrzeźwień w Tarnowie, w zakresie wskazanym w punkcie 4 Informacji.